

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Josefa Fialy a soudců Radovana Suchánka (soudce zpravodaje) a Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **JUDr. M. B.**, advokáta, zastoupeného Mgr. Lukášem Trojanem, advokátem, sídlem Na Strži 2102/61a, Praha 4 – Nusle, proti zásahu orgánu veřejné moci spočívajícímu v postupu Krajského soudu v Praze ve věci sp. zn. Nt 115/2016, za účasti **Krajského soudu v Praze**, jako účastníka řízení, a **Vrchního státního zastupitelství v Praze**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Zásahem spočívajícím v postupu Krajského soudu v Praze v řízení podle § 85b trestního řádu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory vedeném pod sp. zn. Nt 1151/2016, kterým došlo k nezabepečení listin zajištěných při domovní prohlídce a prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, a k seznamování se s nimi mimo veřejné zasedání, došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatele na soudní ochranu a na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit, zaručených v čl. 36 odst. 1 a v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Krajskému soudu v Praze se zakazuje, aby pokračoval v porušování práv stěžovatele, a přikazuje se mu, aby obnovil stav před porušením tím, že k návrhu na nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory podanému v řízení sp. zn. Nt 1151/2016 nebude přihlížet a listiny a nosiče dat, ohledně kterých byl návrh podán, vrátí bezodkladně České advokátní komoře za účelem jejich vrácení stěžovateli.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

IV. Stěžovateli se náhrada nákladů právního zastoupení v řízení před Ústavním soudem nepřiznává.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a vymezení napadeného zásahu orgánu veřejné moci

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) stěžovatel napadl zásah orgánu veřejné moci, Krajského soudu v Praze (dále též jen „krajský soud“), spočívající v pochybeních soudu při vedení řízení sp. zn. Nt 1151/2016 a ve způsobu, jakým soud nakládá s listinami zajištěnými stěžovateli při domovní prohlídce v prostorách jeho advokátní kanceláře a bytu. Je přesvědčen, že tímto zásahem byla porušena jeho ústavně zaručená práva na soudní ochranu a na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit („*práva na právní slyšení*“), zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), a jeho právo na řádný výkon

advokacie plynoucí ze základního práva podle čl. 26 odst. 1 Listiny. Navrhuje, aby Ústavní soud předběžným opatřením zakázal pokračovat v daném zásahu. Taktéž požádal o přiznání nákladů právního zastoupení. Dodatečně dne 9. 7. 2018 požádal o přednostní projednání věci. Dále dne 5. 2. 2019 stěžovatel sdělil, že žádá, aby Ústavní soud krajskému soudu zakázal pokračovat v daném řízení a přikázal mu obnovit předešlý stav tím, že veškeré zajištěné listiny a datové nosiče vydá zpět České advokátní komoře (dále jen „ČAK“).

2. Řízení krajského soudu sp. zn. Nt 1151/2016 je vedeno podle § 85b trestního řádu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce v prostorách advokátní kanceláře a bytu stěžovatele, která proběhla dne 1. 11. 2016.

II.

Argumentace stěžovatele

3. K porušení práv stěžovatele mělo dojít podle jeho tvrzení za prvé tím, že krajský soud se odmítl blíže zabývat jeho procesními námitkami v řízení, které vznesl například proti místní příslušnosti soudu v přípravném řízení, s odůvodněním, že předmětem řízení podle § 85b odst. 3 trestního řádu je pouze rozhodnutí o tom, zda bude či nebude nahrazen souhlas zástupce ČAK se zpřístupněním listin zajištěných u stěžovatele jako advokáta, a že takovéto námitky může uplatňovat v dalších fázích trestního řízení. Dle stěžovatele by však i tyto procesní námitky měly být v této fázi posouzeny, neboť vydání listin orgánům činným v trestním řízení je natolik závažné, že v případě pozdější deklarace jeho nezákonnosti již nemůže být zhojen zásah do jeho práv.

4. Za druhé pak stěžovatel brojí proti postupu soudu při vedení řízení, když soudkyně vedoucí řízení při skončení veřejného zasedání, ve kterém se rozhodovalo o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce, posuzované materiály nezapečetila, a naopak veřejné zasedání odročila za účelem seznámení se s jejich obsahem mimo konání veřejného zasedání. Dle stěžovatele takový postup není přípustný a absentuje v něm kontrola účastníky daného řízení, včetně státního zástupce, proto je nezbytné, aby Ústavní soud uložil krajskému soudu povinnost seznamovat se se zajištěnými listinami výhradně při veřejném zasedání. Postupuje-li soudce tak, že se s listinami seznamuje mimo veřejné zasedání, je to pro něj jistě pohodlnější, avšak v rozporu s trestním řádem. Námitky stěžovatele proti takovému postupu nebyly akceptovány ani vedením soudu, když místopředseda krajského soudu k jeho stížnostem sdělil, že s ohledem na rozsah předloženého materiálu postup soudkyně odpovídá dané situaci, neboť prostor, který skýtá veřejné zasedání, prakticky vylučuje, aby k seznámení se s příslušnými listinami nebo dokumenty, zvláště při jejich rozsahu v tomto případě došlo. Takový přístup však nelze podle stěžovatele akceptovat; stalo by se tak nekontrolovatelným, zda se soudce skutečně zaobírá každým dokumentem zvláště, jak je jeho úlohou.

5. Stěžovatel dále zpochybňuje způsob uchovávání zajištěných listin, když tyto měly být uloženy ve speciální místnosti pro listiny podléhající režimu utajení, do níž je zabezpečen a evidován přístup, ale dle stěžovatele není vyloučeno, že s listinami mohli manipulovat i jiní lidé mající do místnosti přístup.

III.**Vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení a replika stěžovatele**

6. Krajský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti vyjádřil názor, že stěžovatel nebere důsledně na zřetel povahu předmětného řízení, když nejde o řízení o opravném prostředku, jehož hlavním smyslem by bylo přezkoumat zákonnost postupu podřízeného soudu, ale o samostatné řízení. Jediným jeho cílem je rozhodovat o nahrazení souhlasu zástupce ČAK, jehož je dle § 85b odst. 1 trestního řádu zapotřebí k tomu, aby orgán provádějící domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, se mohl seznámit s obsahem listin při této domovní prohlídce nalezených. Již z toho vyplývá, že při rozhodování o nahrazení souhlasu neplatí v plném rozsahu, že by zákonnost vydaného příkazu k domovní prohlídce či prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, byla hlavní náplní takového řízení, jakkoli lze jistě připustit, že kdyby šlo o příkaz či úkon zjevně nezákonný, bylo by nutno na to reagovat. Jestliže pak zákon dále předpokládá, že o nahrazení souhlasu rozhoduje soudce nejbližší nadřízeného soudu, u něhož působí předseda senátu nebo soudce, který je oprávněn prohlídku nařídit, pak nepochybně daná kritéria byla splněna, když o nahrazení souhlasu rozhoduje soudce krajského soudu a příkaz k domovní prohlídce vydal soudce Okresního soudu Praha-východ.

7. Krajský soud ve svém vyjádření dále vyslovil přesvědčení, že při zabezpečení listin bylo postupováno v souladu se zákonem, který ukládá v § 85b odst. 8 trestního řádu, aby v případě odročeného veřejného zasedání je soudce zabezpečil tak, aby se s jejich obsahem nemohl nikdo seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit. Zákon výslovně nepožaduje, aby byly znovu zapečetěny, jak se domnívá stěžovatel, takže když byly uzamčeny v místnosti, do které kromě rozhodující soudkyně neměl nikdo jiný přístup, pak bylo zákonu učiněno zadost. Ústavní stížnost stěžovatele tak krajský soud považuje za nedůvodnou.

8. Vrchní státní zastupitelství v Praze (dále jen „státní zastupitelství“) se ve svém vyjádření ztotožňuje s názorem krajského soudu co do nepřezkoumávání procesních podmínek o nepříslušnosti soudu. Ke stěžejní námitce stěžovatele spočívající ve způsobu nakládání se zajištěnými listinami rozhodující soudkyně uvádí, že tento postup považuje za správný a rozhodující soudkyně dostatečně odůvodněný v řízení. Poukazuje přitom na nedostatky ve výkladu § 85b odst. 8 trestního řádu učiněného stěžovatelem, který vychází výlučně z jazykového výkladu a opomíjí výklad logický a systematický. Zdůrazňuje smysl institutu nahrazení souhlasu zástupce ČAK rozhodnutím soudu, přičemž tím jednoznačně není ochrana listin před rozhodujícím soudem, ale před třetími osobami. Veřejné zasedání vyžaduje pečlivou přípravu, která mimo jiné zahrnuje i průběžné studium spisového materiálu, přičemž soudci není možno bránit, aby se kdykoliv v mezidobí od obdržení návrhu do vydání rozhodnutí seznamoval s veškerým spisovým materiálem včetně zajištěných listin, aniž by toto načítání spisového materiálu muselo být spojeno s přítomností jiných osob.

9. Státní zastupitelství dále oponuje tvrzení stěžovatele o nezbytnosti načítat zajištěné listiny za přítomnosti advokáta, u kterého byla provedena prohlídka, a státního zástupce, z důvodu možnosti kontroly nakládání se zajištěnými listinami. Poukazuje přitom na to, že především soud je garantem zákonnosti a odpovídá za řádný průběh řízení o návrhu dle § 85b odst. 3 trestního řádu. Nelze proto připustit, aby se soud při studiu spisového materiálu ocitl v postavení jakéhosi kontrolovaného a ostatní osoby v pozici kontrolora. Současně poukazuje na zákonnou povinnost mlčenlivosti soudce, jako záruku neoprávněného zveřejňování skutečností zjištěných soudcem ze zajištěných listin. Ústavní stížnost proto požaduje zamítnout.

10. Stěžovatel v replice k vyjádřením krajského soudu a státního zastupitelství poukázal na pokračování v ústavní stížnosti tvrzeného zásahu a zásahu do práv jeho klientů a klientů jeho kolegyně advokátky Mgr. Lívie Škultéty, přičemž ignoranci výzev Ústavního soudu k podání vyjádření a předložení spisového materiálu krajským soudem a jeho další postup ve věci považoval za obstrukce oddalující rozhodnutí a prohlubující zásah do jeho práv. Na základě těchto skutečností současně navrhl vydání předběžného opatření, kterým by Ústavní soud zakázal krajskému soudu činit další procesní kroky v řízení a přikázal mu spisový materiál předložit Ústavnímu soudu. Stěžovatel dále rozporuje skutečnosti uváděné krajským soudem v jeho vyjádření, přičemž nezabývání se procesními námitkami uplatněnými v řízení považuje za odepření spravedlnosti. Poukazuje též na nesoulad tvrzení o způsobu zabezpečení listin zajištěných při domovní prohlídce, uvedených ve vyjádření krajského soudu a ve vyjádření místopředsedy krajského soudu ze dne 2. 6. 2017, jež bylo reakcí vedení krajského soudu na prvotní stížnost stěžovatele na postup soudkyně, která předcházela podání ústavní stížnosti, z čehož vyvozuje obavu o skutečném způsobu nakládání se zajištěnými listinami. Stěžovatel dále polemizuje s výkladem § 85b trestního řádu uváděným ve vyjádření státního zastupitelství, přičemž poukazuje na – dle stěžovatele nesprávné – považování zajištěných listin za spisový materiál. Stěžovatel tak setrval na důvodnosti své ústavní stížnosti.

IV.

Vyjádření Ministerstva spravedlnosti a České advokátní komory

11. Ústavní soud podle § 48 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), v souvislosti s námitkami stěžovatele k výkladu a používání § 85b odst. 3 trestního řádu požádal o vyjádření též Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) a ČAK, s cílem zjištění jejich stanoviska k tomu, jaké jsou v aplikační praxi využívány způsoby zabezpečení listin zajištěných při domovní prohlídce v prostorech sloužících k výkonu advokacie.

12. Ministerstvo sdělilo, že nemá přímé poznatky o realizaci zabezpečení zajištěných listin v praxi, ale výkladem § 85b odst. 8 trestního řádu lze dovodit, že by soudce měl po odročení veřejného zasedání dotčené listiny či jiné nosiče zabezpečit tak, aby se s nimi nemohl nikdo seznámit nebo je poškodit či zničit. Za vyhovující způsob zabezpečení lze považovat uložení listin nebo jiných nosičů dat do kontejneru, krabice, schránky, trezoru, speciální kovové skříně apod., které budou zapečetěny, popř. uzamčeny či jinak zabezpečeny před neoprávněným vniknutím. Listiny a jiné nosiče dat mohou být uloženy i do určité místnosti, do níž má přístup pouze soudce, nebo do místnosti, kam má přístup více osob, jsou-li dále zabezpečeny např. uložení do uzamčené skříně nebo jiné schránky, k níž má přístup jenom soudce. Trestní řád ani jiný předpis nestanoví konkrétní způsob zabezpečení, je tedy na soudci, aby zvolil takový, který tomuto požadavku dostojí. Jde o povinnost soudce, který musí sám zajistit, aby se nikdo neoprávněný nemohl s obsahem listin a jiných nosičů dat seznámit, přičemž z předmětného ustanovení neplyne, že by tak musel činit přímo na veřejném zasedání za přítomnosti stran. Je na něm, aby tuto povinnost splnil a zajistil řádné zabezpečení těchto listin a jiných nosičů dat. Ostatně z povahy věci plyne, že mnohdy je vyloučeno, aby k zabezpečení listin došlo přímo na místě konání veřejného zasedání, když příslušný trezor či jiný zabezpečený úložný prostor se na tomto místě nenachází, ale je třeba na ně listiny a nosiče dat donést. Skutečnost, že během přenosu na zabezpečené místo listiny či jiné nosiče dat nejsou zabezpečeny, není rozhodná, protože jsou v dispozici soudce, který nad nimi vykonává bezprostřední kontrolu. Dle vyjádření ministerstva nelze považovat za nestandardní postup soudkyně, jestliže přímo na veřejném

zasedání listiny a jiné nosiče dat nezapečetila, pokud jinak zajistila dostatečně kontrolu nad tím, aby nedošlo k jejich zpřístupnění neoprávněným osobám.

13. Stejně tak, pokud jde o § 85b odst. 7 větu druhou trestního řádu, ministerstvo uvádí, že část této věty týkající se toho, že soudce má zabezpečit, aby se navrhovatel ani nikdo jiný při veřejném zasedání o obsahu listin a jiných datových nosičů nemohl nic dozvědět, upravuje postup soudce pouze během veřejného zasedání, a nikoli mimo něj, přičemž se týká osob přítomných při veřejném zasedání. Podstatou předmětného ustanovení je, že soudce má tomuto požadavku přizpůsobit průběh veřejného zasedání, tj. přizpůsobit tomu úvodní podání zprávy a způsob a obsah případného dokazování podle § 235 odst. 1 a 2 trestního řádu tak, aby se přítomné osoby nic nedozvěděly o obsahu listin či jiných nosičů dat. Soudce tedy např. nemůže předmětné listiny či obsah nosičů dat ve veřejném zasedání číst, popř. jinak sdělovat jejich obsah. Uvedené ustanovení se podle názoru ministerstva netýká způsobu, jakým se soudce sám seznámí s obsahem listin či jiných nosičů dat a zda k tomu použije znalce.

14. Jde-li o to, kdy a jakým způsobem je soudce oprávněn se seznámit s obsahem listin či jiných nosičů dat, je třeba dle ministerstva vycházet z požadavku, že je povinen se podrobně seznámit se všemi listinami, které byly zajištěny v průběhu prohlídky, jejichž vydání se navrhuje, přičemž ministerstvo v této souvislosti poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010 sp. zn. II. ÚS 889/10 (rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Je třeba vzít v úvahu rozsáhlost materiálu, se kterým se soudce má seznámit, jakož i technické obtíže s tím spojené, kdy u elektronických nosičů je třeba zpravidla součinnost znalce. K přibrání znalce v praxi dochází velice často, neboť jestliže znalec nevytřídil materiály již přímo při prohlídce, nemá soudce reálně jinou možnost, než znalce přibrat a uložit mu vytřídění listin (např. podle klíčových slov) tak, aby se s dokumenty v elektronické podobě mohl dostatečným způsobem seznámit a dostát tak své úloze při nahrazení souhlasu zástupce ČAK. Znalec je kromě toho vázán povinností mlčenlivosti podle § 6 odst. 2 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. Znalce nelze chápat jako neoprávněnou osobu, která se s materiálem seznamuje, ale jako osobu, která svými odbornými znalostmi a schopnostmi umožňuje soudci splnit jeho povinnost řádně se seznámit s obsahem vydaných listin a nosičů dat. Oprávnění soudce přibrat si pro tento účel znalce ostatně potvrdila i judikatura Ústavního soudu (např. usnesení ze dne 20. 10. 2015 sp. zn. II. ÚS 3907/14).

15. V praxi k seznamování se soudců s obsahem listin a nosičů, resp. s výsledky znaleckého zkoumání mimo rámec veřejného zasedání u rozsáhlejšího materiálu dochází. Kdyby k němu mělo docházet pouze při veřejném zasedání, bylo by v případě rozsáhlejších materiálů jen obtížně představitelné, že by bylo učiněno zadost povinnosti soudce seznámit se s tímto obsahem dostatečně podrobně, resp. v takovém případě by celý proces trval neúměrně dlouho.

16. Ministerstvo dále ve svém vyjádření uvádí, že primárním smyslem veřejného zasedání je zajištění realizace ústavně zaručených práv jednotlivých osob, které mohou být přímo dotčeny rozhodnutím v něm vydaným (rozhodnutím o návrhu na vydání listin či nosičů orgánům činným v trestním řízení), tj. zejména výkon jejich práva účastnit se zasedání, vznášet námítky, připomínky a k věci se obecně vyjádřit, přičemž tato práva osobám zůstávají plně zachována. I v případě, že se soudce seznámí s obsahem vydaných materiálů mimo rámec veřejného zasedání tak, aby na něm mohl bez průtahů o návrhu rozhodnout, mají dotčené osoby možnost se k věci veřejně vyjádřit. Právo na veřejné projednání věci zůstává dotčeným osobám zachováno, stejně jako jiné záruky spravedlivého procesu. Soudce se sice s materiály neseznamuje přímo před „očima dotčených osob“, je však třeba vzít v úvahu, že s obsahem vydaných materiálů se dotčené osoby sami seznamovat nemohou a nemohou tudíž ani

kontrolovat, s čím se soudce seznamuje, nýbrž pouze jakým způsobem tak činí, přičemž i tato možnost je omezena. Podle názoru ministerstva v tomto případě nejde o natolik významný aspekt veřejného projednání věci, že by jím mělo dojít k porušení práva stěžovatele, natož pak k porušení jeho práv na ústavní úrovni, zejména, je-li tento aspekt dán do kontrastu s právem na rychlé projednání věci a zájmem na tom, aby advokát nebyl omezován ve výkonu svých práv dlouhodobým znemožněním přístupu ke klientským spisům.

17. Dle ministerstva v daném případě z ústavní stížnosti a jejích doplnění vyplývá, že osoby účastníci se veřejného zasedání měly dostatečnou možnost si ověřit, že se soudkyně s obsahem listin skutečně seznámila a prvek kontroly tak byl dodržen, když podle vyjádření stěžovatele na dalším veřejném zasedání vznášela u každé listiny dotaz vůči stěžovateli, zda souhlasí s jejím vydáním. Veřejnost a kontradiktornost řízení byly v kontextu tohoto případu zajištěny.

18. ČAK ve svém vyjádření uvedla, že aby nebyl zmařen úkon trestního řízení, jsou listiny, u kterých její zástupce neudělil souhlas s jejich seznámením, do dalšího úkonu (v tomto případě do řízení dle § 85b odst. 3 trestního řádu) zabezpečeny takovým způsobem, aby se s jejich obsahem nemohl nikdo seznámit, a jsou uloženy na její půdě. Listiny jsou Policií České republiky (dále jen „policie“) ukládány zejména do plastových pytlů a jsou opatřeny pečeti policie s identifikačním číslem a podepsány zástupcem ČAK. Takový postup se volí právě pro vyloučení pochybností všech stran o neoprávněné manipulaci s nimi, přestože jsou v ČAK skladovány ve zvláštním režimu (kontrolovaný přístup oprávněných osob, kamerový systém). Domnívá se, že shodný postup musí dodržet i soud, který v dalším řízení rozhoduje. Je nutné materiály umístit do uzavíratelných pytlů nebo obálek, tyto je nutné zapečetit či přelepit za součinnosti advokáta tak, aby bylo na první pohled patrné, že při odročení veřejného zasedání s listinami nikdo nemanipuloval a nikdo se s jejich obsahem neseznamoval.

19. Co se týče otázky, zda soudce je oprávněn se s předmětnými listinami seznámit toliko ve veřejném zasedání, ze znění citovaného ustanovení lze podle ČAK jednoznačně dovodit, že v případě odročení veřejného zasedání se s obsahem listin nesmí nikdo, tedy zcela logicky ani soudce, seznamovat. Dle ČAK pouze veřejné zasedání poskytuje záruku, že s listinami, na které se povinnost mlčenlivosti advokáta vztahuje, bude zacházeno způsobem, který zajistí, že tato ochrana nebude bezdůvodně prolomena.

20. Ústavní soud zaslal obdržená vyjádření stěžovateli k případné replice. Ten se vyslovil v tom směru, že argumenty v předložených vyjádřeních považuje, s výjimkou vyjádření ČAK, za nepřesvědčivé a zopakoval své úvahy obsažené v ústavní stížnosti.

V.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

21. Ústavní soud před tím, než přistoupí k meritornímu posouzení ústavní stížnosti, zkoumá, zda splňuje zákonem požadované náležitosti, a zda jsou dány podmínky jejího projednání stanovené zákonem o Ústavním soudu.

22. Jedním ze základních pojmových znaků ústavní stížnosti jako prostředku k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod je její subsidiarita. Zásada subsidiarity se po procedurální stránce projevuje v požadavku předchozího vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje (§ 75 odst. 1 ve spojení s § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a po stránce materiální v požadavku, aby Ústavní soud přistoupil k zásahu na

ochranu ústavně zaručených základních práv a svobod až tehdy, když příslušné orgány veřejné moci nejsou schopny protiústavní stav napravit. Stanoví-li právní předpis, že v určité procesní situaci je k rozhodování o právech a povinnostech fyzických či právnických osob příslušný určitý orgán veřejné moci, nemůže Ústavní soud rozhodnutí tohoto orgánu předbíhat. Zásadu subsidiarity je přitom nutno důsledně uplatňovat i ve vztahu k trestnímu řízení.

23. Ke stěžovatelovým výhradám týkajícím se toho, jak krajský soud během řízení reaguje na jeho procesní námitky, jako je jeho nesouhlas s místní příslušností soudu, Ústavní soud konstatuje, že ústavní stížnost je v této části nepřijatelná podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, neboť stěžovatel ji podává v situaci, kdy předmětné řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK podle § 85b trestního řádu dosud nebylo skončeno. Stěžovatelova ústavní stížnost je v tomto rozsahu předčasná, když teprve výsledek uvedeného řízení, totiž v něm vydané rozhodnutí, by mohlo být případně předmětem přezkumu před Ústavním soudem.

24. Odlišně Ústavní soud oproti tomu posoudil přípustnost ústavní stížnosti co do námitek napadajících způsob nakládání s předmětnými materiály během řízení. V jejich případě shledává, že případné zásahy do základních práv a svobod se nejeví být vztaženy až k výsledku řízení, ale mají mít aktuální povahu, vzhledem k čemuž, a také vzhledem k nepochybné zásadní důležitosti ochrany mlčenlivosti advokáta, o níž ve věci jde, shledal v této části ústavní stížnost přípustnou.

25. Ohledně ostatních procesních předpokladů řízení pak Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas, oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem předmětného řízení a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

26. Podstatou přípustné části ústavní stížnosti je tvrzení, že postupem krajského soudu došlo k zásahu do základních práv stěžovatele na soudní ochranu a na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit, zaručených v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny, jakož do práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a dále do základního práva stěžovatele na svobodný výkon povolání (advokacie) podle čl. 26 odst. 1 Listiny a do práva jeho klientů na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Ústavní stížnost byla po jejím podání opakovaně doplněna o skutečnosti důležité pro rozhodnutí Ústavního soudu (dosvědčující trvání a prohlubování nezákonného zásahu do základních práv stěžovatele a jeho klientů).

27. Pro posouzení, zda v daném případě došlo k porušení stěžovatelových ústavně zaručených práv, si Ústavní soud vyžádal od krajského soudu předmětný spis sp. zn. Nt 1151/2016. Po jeho prostudování spolu s ústavní stížností a dalším spisovým materiálem, a po uvážení vyjádření účastníka a vedlejšího účastníka řízení k ústavní stížnosti, jakož i vyjádření ministerstva a ČAK, dospěl k názoru, že ústavní stížnost je v její přípustné části důvodná.

28. Ústavní soud se k problematice mlčenlivosti advokáta věnuje kontinuálně. Považuje ji za základní předpoklad pro poskytování právní pomoci v demokratickém právním státě. Profesní mlčenlivost a její dodržování advokátem musí požívat příslušné ochrany, zejména v situacích, kdy může být ohrožena, jako jsou právě prohlídky u advokáta prováděné podle § 85b trestního

řádu. Prolomit mlčenlivost advokáta přitom může znamenat zásah jak do zákonem daných povinností a práv advokátových souvisejících s výkonem jeho povolání, tak do práv jeho klientů. Soud rozhodující o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK, umožňujícího seznámení orgánů veřejné žaloby s věcmi zajištěnými při prohlídce advokátní kanceláře, je jednak v postavení státního orgánu, jemuž je při zájmu státu na vedení konkrétního trestního řízení zvláště uložena povinnost ochrany základních práv a svobod (čl. 4 Ústavy), jednak v postavení ochránce fakticky neznámé skupiny osob, jež skrze mlčenlivost advokáta čerpají základní právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny [obdobně nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2009 sp. zn. II. ÚS 2894/08 (N 191/54 SbNU 361) a ze dne 25. 11. 2010 sp. zn. II. ÚS 889/10 (N 237/59 SbNU 405)]. Advokáti v demokratickém právním státě vykonávají zásadní úlohu spočívající v obhajobě stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, kdyby nemohli zaručit důvěrnost výměny informací (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 12. 2012 ve věci *Michaud proti Francii*). Výkon profese advokáta totiž vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta [srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2015 sp. zn. IV. ÚS 799/15 (N 128/78 SbNU 37)]. Nejde proto o výsadu advokáta, která by měla založit jeho vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, nýbrž jde o povinnost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu. Svým významem je tedy mlčenlivost advokáta součástí práv na právní pomoc a na spravedlivý proces (srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 3988/13 ze dne 24. 3. 2014).

29. Institut mlčenlivosti advokáta však nesmí být zneužíván k páčání trestné činnosti. V takovém případě nepožívá ochrany. Profesionální výsada mlčenlivosti advokáta tak není nedotknutelná a může být za existence určitých okolností omezena. Podmínky, za kterých je tak možné učinit určuje i § 85b trestního řádu upravující prohlídky v prostorách advokáta. Smyslem zákonné úpravy zakotvené v § 85b trestního řádu je ochrana listin, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta a ochrana práv třetích osob, kterým advokát poskytuje právní služby. Rozhodování soudu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK s vydáním listin podle § 85b odst. 3 trestního řádu nemá za cíl stanovit, které ze zajištěných listin jsou důležité pro trestní řízení, v rámci něhož byla prohlídka advokátních prostor provedena, ale směřuje výlučně k posouzení skutečnosti, zda zajištěná listina obsahuje skutečnost, na kterou se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Jenom u takových listin, u kterých povinnost mlčenlivosti není soudem shledána, může být souhlas zástupce ČAK nahrazen, a tyto následně předány orgánu vykonávajícím úkony v daném trestním řízení pro obeznámení se s jejich obsahem.

30. Ústavní soud připomíná, že ochranu povinnosti mlčenlivosti, jako primární smysl úpravy obsažené v § 85b trestního řádu, není možné opomíjet i při výkladu zákonné úpravy způsobu nakládání se zajištěnými listinami, resp. nosiči informací, o jejichž (ne)vydání ještě nebylo rozhodnuto. Zpřísněný režim nakládání s nimi se uplatní od momentu jejich zajištění a pokračuje i po podání návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK až do právní moci rozhodnutí soudu. Z § 85b odst. 7 trestního řádu lze jednoznačně dovodit, že rozhodující soudce není oprávněn se seznámit se zajištěnými listinami dříve než ve veřejném zasedání nařazeném pro tento účel, když stanovuje, že soudce „... projedná bez zbytečného odkladu návrh ve veřejném zasedání a Komoře uloží, aby mu při něm předložila listiny, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce Komory k seznámení s jejich obsahem. Soudce vedle jiných úkonů též prověří, zda nebylo porušeno zabezpečení listin předložených komorou a seznámí se s jejich obsahem ....“. Tento jasně vymezený procesní postup neumožňuje soudci seznámit se s listinami při přípravě na veřejné zasedání a obdobně by měl být použit i v situaci, kdy vznikne potřeba veřejné zasedání odročit.

31. Ústavní soud tak přisvědčil tvrzení stěžovatele, že listiny zajištěné při prohlídce advokátových prostor, o vydání kterých nebylo zatím rozhodnuto, mají být zabezpečeny způsobem neumožňujícím seznámit se s nimi nikomu, tedy ani soudci, a zároveň umožňujícím nejen soudu, ale i dalším účastníkům řízení prověřit, zda zabezpečení listin porušeno nebylo. V posuzované věci stěžovatele bylo po zajištění listin provedeno jejich zabezpečení policejním orgánem a zástupcem ČAK, resp. dalším postupem ČAK v souladu se zákonnými požadavky, o čemž se soud i účastníci řízení mohli přesvědčit při prvním veřejném zasedání o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK. Následný postup soudu již garance ochrany povinnosti mlčenlivosti o informacích obsažených v zajištěných listinách a na nosičích dat neposkytoval. Krajský soud veřejné zasedání dne 13. 1. 2017 (a následně několikrát poté) odročil, aniž by listiny zajištěné při prohlídce advokátových prostor – advokátní spisy a nosiče elektronických dat – opětovně zapečetil, tedy tyto ponechal mezi konáním jednotlivých veřejných zasedání přístupné. Účastníci řízení ani soud tak neměli možnost v dalším průběhu řízení prověřit naplnění zvýšeného požadavku na ochranu nakládání s těmito listinami po dobu, než bude rozhodnuto, zda jim má být poskytnuta ochrana vztahující se na listiny, které obsahují skutečnosti podléhající povinnosti mlčenlivosti advokáta, nebo nikoliv.

32. Krajský soud veřejné zasedání odročil dokonce výslovně za účelem seznámení se s obsahem předložených listin mimo veřejné zasedání, ačkoliv zvolený postup je v přímém rozporu s § 85b odst. 8 trestního řádu, podle něhož „dojde-li k odročení veřejného zasedání, soudce listiny zabezpečí tak, aby se s jejich obsahem nemohl nikdo seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit“ a neodpovídá tak smyslu zvláštní úpravy nakládání se zajištěnými listinami, která má garantovat právo na zachování mlčenlivosti advokáta. Zajištěné listiny a datové nosiče, o jejichž vydání se rozhoduje, nelze považovat za „spisový materiál“ v obecném slova smyslu, jak to ve svém vyjádření tvrdí vedlejší účastník, tyto netvoří součást spisu a ani soudce není oprávněn do nich nahlížet mimo veřejné zasedání, na kterém se o povaze v nich obsažených informací má rozhodnout. Není-li věc rozhodnuta v rámci jednoho veřejného zasedání, je soud povinen při odročení veřejného zasedání listiny opětovně zabezpečit (zapečetit), k čemuž ale v posuzovaném případě nedošlo.

33. V posuzované věci tak nejenže bylo znemožněno v dalších veřejných zasedáních prověřit, zda nebylo porušeno zabezpečení listin, ale navíc soudkyně rozhodující ve věci přímo informovala o tom, že s obsahem listin se bude seznamovat mimo veřejného zasedání, tj. mimo rámec zákonného režimu upravujícího rozhodování o nahrazení souhlasu zástupce ČAK s vydáním listin. Nadto ani není zřejmé, jakým způsobem bylo nakládáno se zajištěnými listinami soudem, když informace místopředsedy soudu v reakci na stížnost stěžovatele na postup soudu s ohledem na zabezpečení listin je odlišná od tvrzení uváděných krajským soudem ve vyjádření k ústavní stížnosti. Uvedený postup krajského soudu je výsledkem ústavně nekonformního výkladu a použití § 85b trestního řádu, v důsledku čehož došlo k zásahu do základních práv stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to způsobem vyžadujícím si ingerenci Ústavního soudu.

34. Právní úprava umožňující seznamovat se s obsahem zajištěných listin jen v průběhu veřejného zasedání vytváří podstatný předpoklad garance nejen práva advokáta na výkon advokacie ve smyslu čl. 26 odst. 1 Listiny, ale i základních práv (dotčených) klientů na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, protože obě tato práva mohou být v takovém případě dotčena současně. Soud tak pouze ve veřejném zasedání může rozhodnout o konkrétních věcech zajištěných při prohlídce u advokáta, přičemž musí pečlivě zvážit, nakolik tyto věci jsou, či nejsou spojeny s poskytováním právních služeb (advokát – klient), nebo zda jde o exces z takového vztahu, který požadovanou ochranu mít nemá. Ústavní soud se již dříve vyslovil

k povaze takového specifického druhu veřejného zasedání, když ve svém usnesení ze dne 25. 11. 2015 sp. zn. I. ÚS 3905/14 uvedl, že „účelem, pro který zákon pro projednání návrhu na nahrazení souhlasu zástupce komory soudem vyžaduje formu veřejného zasedání, byť v jisté modifikované podobě – zejména s ohledem na ochranu advokátního tajemství střetávající se se zásadou veřejnosti – je nepochybně posílení kontrolního prvku vůči rozhodování soudní moci“. K významu veřejného zasedání pro řízení podle § 85b odst. 3 trestního řádu se vyjadřuje i nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2019 sp. zn. II. ÚS 3533/18, a to tak, že seznamování soudce s obsahem zajištěných listin a dat by mělo probíhat na veřejném zasedání nejen za přítomnosti zástupce ČAK, jejíž nutnost vyplývá z § 85b odst. 7 trestního řádu, ale i za přítomnosti dotčeného advokáta, u něž byly listiny a data během domovní prohlídky zajištěny. Je to totiž právě advokát, kdo je nejrelevantněji schopen vyjádřit se k povaze zajištěných listin a dat a k tomu, zda se na ně vztahuje nebo nevztahuje povinnost mlčenlivosti. Postupem rozhodující soudkyně krajského soudu, když se s obsahem listin seznamovala mimo veřejné zasedání, nebylo umožněno stěžovateli jeho procesní práva řádně a bezprostředně realizovat, čímž bylo porušeno jeho právo podle čl. 38 odst. 2 Listiny na veřejné projednání jeho věci v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit, jako součást spravedlivého procesu.

35. Ke znaleckému zkoumání informací obsažených na zajištěných datových nosičích Ústavní soud uvádí, že podle § 85b odst. 12 trestního řádu se listinou rozumí jak písemnost, tak i jiný nosič informací, proto i zajištěné datové nosiče sdílejí osud ostatních písemností zajištěných při prohlídce u advokáta. Ani tyto není možné vyloučit z režimu zabezpečení umožňujícího ověřit jednak způsob nakládání s nimi, ale i realizaci opatření neumožňujících seznámení se s informacemi na nosiči dat mimo veřejné zasedání soudu. Přibrání znalce za účelem selekce velkého souboru dat za pomoci klíčových slov je možné považovat za ústavně souladný způsob obeznámení se s informacemi pro posouzení jejich povahy z hlediska existence povinnosti mlčenlivosti k nim, i tato činnost znalce však musí být prováděna výlučně v průběhu veřejného zasedání, jelikož nosiče dat nemohou být před rozhodnutím o povaze informací na nich obsažených vydány nikomu, tj. ani znalci. Nemá-li tedy rozhodující soudce sám odborné znalosti umožňující mu obeznámit se s informacemi na nosiči dat za účelem posouzení, zda se na ně vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, je nutné, aby při přibrání znalce a vymezení znaleckého úkolu postupoval tak, aby byl naplněn požadavek zpřístupnění informací znalci pouze v době veřejného zasedání a jejich zabezpečení způsobem neumožňujícím jiné nakládání, než takové, které je nezbytné k jeho rozhodnutí.

36. Závěrem lze shrnout, že pro naplnění požadavků ústavnosti plynoucích z čl. 2 odst. 2, čl. 26 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny je nezbytné, aby soudce rozhodující podle § 85b odst. 3 trestního řádu o návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce nebo prohlídce jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, se s těmito listinami seznamoval výlučně v průběhu veřejného zasedání nařízeného za tímto účelem. V situaci, kdy vznikne potřeba odročit veřejné zasedání, je nezbytné zajištěné listiny po dobu odročení veřejného zasedání zabezpečit takovým způsobem, který neumožní nikomu (ani soudci nebo znalci) se s nimi seznámit, popřípadě je zničit nebo poškodit, a současně zvolený způsob zabezpečení musí umožnit, aby v odročeném veřejném zasedání bylo možné prověřit, zda v období mezi konáním veřejných zasedání nebylo zabezpečení listin porušeno.

37. Ústavní soud tedy uzavírá, že zásahem krajského soudu spočívajícím v postupu, kterým došlo k nakládání s listinami, zajištěnými při prohlídce v prostorách, kde stěžovatel vykonává svou advokátní praxi, způsobem nerespektujícím požadavek jejich zabezpečení a procesní postup obeznamování se s jejich obsahem pro účely rozhodnutí o návrhu na nahrazení souhlasu

zástupce ČAK s jejich vydáním, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

38. S ohledem na nezabezpečení listin a možnosti obeznámení se s jejich obsahem i mimo konání veřejného zasedání dospěl Ústavní soud k závěru, že tuto vadu řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK není možno zhojit způsobem, který by umožnil dále rozhodovat o vydání listin. V této situaci nepostačuje zakázat krajskému soudu, aby pokračoval v porušování práv stěžovatele, když dosavadní způsob nakládání se zajištěnými listinami má za následek, že není možné naplnit podmínky pro vedení řízení, proto nezbyvá, než přikázat krajskému soudu, aby *per analogiam* k § 85b odst. 6 trestního řádu, k návrhu na nahrazení souhlasu zástupce ČAK nepřihlížel a předmětné listiny vydal ČAK.

39. Ve zbytku Ústavní soud ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako návrh nepřijatelný – viz shora bod 23.

40. Pokud jde o požadavek na přiznání náhrady nákladů právního zastoupení, dle § 83 odst. 1 zákona o Ústavním soudu vyhovění takovému návrhu připadá v úvahu pouze u stěžovatelů, u kterých to odůvodňují jejich osobní a majetkové poměry. Takový návrh musí obsahovat náležité odůvodnění těchto poměrů a jejich doložení. To stěžovatel neučinil a Ústavní soud mu tedy v tomto směru vyhovět nemohl.

41. Bylo-li o ústavní stížnosti rozhodnuto, pominul důvod rozhodování o návrhu na vydání předběžného opatření.

42. V rámci svých doplnění ústavní stížnosti stěžovatel dodatečně požádal o její přednostní projednání podle § 39 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud neshledal, že by bylo namístě upřednostnit projednávání stěžovatelovy věci před jinými prioritními věcmi, jako jsou například ústavní stížnosti proti rozhodnutím, kterými bylo rozhodováno o vazbě.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. října 2019

Josef Fiala
předseda senátu